Umut Oran
Basın Açıklaması
15.6.2014

TEŞVİĞE RAĞMEN YATIRIMLARDA ŞOK GERİLEME

- Hukukun üstünlüğünden ve demokrasiden uzaklaşma ekonomiyi kırılgan yaptı. İç siyaset ve dış politikadaki tutarsızlık ve belirsizlik, ulusal güvenlik ve sınırlarımızdaki zafiyetler yatırım iklimimizi olumsuz etkiledi.
- **Ekonomi, iç siyaset ve dış politikada giderek artan belirsizlikte yatırımcı önünü göremiyor. Yüksek kur girdi, yüksek faiz kaynak maliyetlerini yükseltiyor, istikrarsızlık ve güven kaybı, yatırımcıyı caydırıyor, yatırımlara darbe vuruyor**.
- **Kağıt üzerindeki teşvikler, ülkede siyasi ve makro ekonomik istikrar olmadığı için işe yaramıyor. Hem ileriye yönelik yatırım eğiliminde hem de gerçekleşen yatırımlarda sert düşüşler yaşanıyor**.
- İlk çeyrekte teşvik belgesi alınan yatırım sayısı geçen yıla göre yüzde 21, yatırım tutarı yüzde 28, öngörülen istihdam yüzde 18 düşüş gösterdi. Teşvik belgesi sayısı tüm sektörlerde geriledi. Belgeye bağlanan yatırım tutarında ise hizmetler dışındaki diğer tüm sektörlerde düşüş yaşandı.
- Özellikle madencilik yatırımları durma noktasına geldi. Tayyip Erdoğan'ın hiçbir demokratik ülkede görülmeyecek biçimde ülke genelindeki tüm madenler için ruhsat verme yetkisini kendi uhdesine alması sektörü tıkadı, yatırımları durdurdu. Teşviğe bağlanan madencilik yatırımlarında yüzde 80'e yakın düşüş var.
- Teşvik belgesi alınan yatırımların tutarı enerjide yüzde 39, tarımda yüzde 38, imalat sanayiinde yüzde 25 azaldı.
- AKP'nin 2012'de uygulamaya koyduğu yeni teşvik sisteminin "yıldızı" olacağını iddia ettiği Doğu ve Güneydoğu'daki en yoksul 15 ili kapsayan 6. bölgede yatırım tutarı yüzde 46 azaldı.
- Teşvik verileri yatırım eğilimindeki kırılmayı, ilk çeyrek GSYH verileri de "gerçekleşen" yatırımlardaki sert düşüşü ortaya koydu. Kamu ve özel sektörün gayri safi sabit sermaye oluşumları ile stok değişimini kapsayan toplam yatırımlar, geçen yılın aynı dönemine göre sabit fiyatlarla yüzde 5.6 küçüldü ve bu da genel büyüme oranını 1.3 puan aşağı çekti.
- **3 milyona yaklaşan resmi, 5 milyonu aşan gerçek işsizi bulunan Türkiye, istihdam yaratma kapasitesini tümden yitiriyor, işsizlere iş aş yaratamaz hale geliyor. <u>Ciddi boyutlardaki işsizlik sorununun çözümü için hayati önem taşıyan yatırımlar cephesindeki kan kaybının Türkiye'ye faturası büyük olacaktır</u>**.
- <u>Türkiye'nin iç siyaset, dış politika ve ekonomide istikrara, insanların geleceğe güvenle bakacağı, yatırımcının önünü görebileceği bir ortama, bu koşulları tesis ederek "**yatırım iklimi**" yaratacak bir yönetime ihtiyacı bulunuyor.</u>

Ekonomi, iç siyaset ve dış politikada giderek artan istikrarsızlık ülkede yatırım iklimini yok ediyor. Yüksek kur girdi maliyetlerini, yüksek faiz kaynak maliyetlerini yükseltiyor, ekonomi ve siyasette artan belirsizlik ve güven kaybı, önünü göremeyen yatırımcıyı caydırıyor, yatırımlara darbe vuruyor.

Fed kararları ile sıcak para musluklarının kısılması ve AKP'nin 17 Aralık soruşturmasıyla ortaya saçılan yolsuzluklarının etkisiyle girilen "**pahalı döviz-yüksek faiz**" döneminin yatırım cephesinde yol açtığı hasar rakamlar yansımaya başladı. Yılın ilk çeyreğinde, hem ileriye yönelik yatırım eğiliminde hem de gerçekleşen yatırımlarda sert düşüşler yaşandı.

Türkiye, işsize iş, yoksula aş yaratma için hayati önem taşıyan yatırımlarda adeta çölleşme sürecine girdi.

TEŞVİKLERDE ŞOK TABLO…

Resmi verilere göre ilk çeyrekte alınan teşvik belgesi sayısı geçen yıla göre yüzde 21, belgelerdeki toplam yatırım tutarı yüzde 28, öngörülen istihdam yüzde 18 düşüş gösterdi. Geçen yıl ilk çeyrekte alınan 1.303 yatırım teşvik belgesine karşın, bu sayı bu yıl aynı dönemde 1.025'te kaldı. Belgelerdeki yatırım tutarı 23.7 milyar liradan 17.1 milyara, öngörülen istihdam da 43 in 709 kişiden 35 bin 831 kişiye geriledi. Bu veriler yatırım eğilimindeki ciddi kırılmaya işaret ediyor.

İlk çeyreklere göre teşvikli yatırımlar

	2013	2014	Değ.(%)
Belge	1.303	1.025,0	-21,3
Yatırım	23.700	17.089,4	-27,9
İstihdam	43.709	35.831,0	-18,0

ERDOĞAN, MADENCİLİĞİ DURMA NOKTASINA GETİRDİ…

Teşvik belgesi bağlanan yatırımlardaki düşüş, özellikle madencilik sektöründe yüzde 80'e yaklaştı. Geçen yıl ilk çeyrekte madencilik yatırımları için 81 teşvik belgesi alınırken bu yıl sayı 49'a, bu belgelerdeki yatırım tutarı da 2.5 milyar liradan 530 milyon liraya geriledi. Geçen yıl teşvik belgesine bağlanan madencilik yatırımlarında 2 bin 393 kişilik istihdam öngörülürken, bu yıl bu sayı 1.200'de kaldı.

Madencilik yatırımlarının durma noktasına gelmesinde 16.06.2012 tarihinde yürürlüğe giren 2012/15 sayılı Başbakanlık genelgesi ile kamu kurum ve kuruluşlarının sahip oldukları taşınmazların kullanımı; bu çerçevede yeni maden ruhsatı verme yetkisinin Başbakanlık iznine bağlanması etkili oldu. Bu genelge, yeni maden ocağı ruhsatı alma ve süresi bitenleri yenileme için yapılan başvuruları değerlendirme ve onaylama yetkisini bir kişinin, **Tayyip Erdoğan**'ın uhdesine veriyor. O günden bu yana madenciler hem yeni ruhsat almada, hem de süresi dolan ruhsatlara ilişkin süre uzatımlarında sorun yaşıyor. Başbakanlık'ta izin bekleyen maden ruhsatı sayısı 10 binleri geçmiş durumda. "İnceleme" gerekçesiyle bekletilen başvurular nedeniyle, 3213 sayılı Maden Yasası'nda öngörülen 3 yıllık süre aşıldığı için bazı işletme ruhsatları iptal oluyor. Çoğu yeni ruhsat başvurusu da geri çevriliyor. Hiçbir demokratik ülkede görülemeyecek nitelikteki bu keyfi ve şaibeli uygulama, sektörü tıkadı, madencilik yatırımlarını durma noktasına getirdi.

ENERJİ DE İMALAT DA KAN KAYBEDİYOR…

İlk çeyrekte alınan teşvik belgesi sayısı tüm sektörlerde geriledi. Teşvik belgesine bağlanan yatırım tutarında ise hizmetlerde düşük bir artış yaşanırken, diğer tüm sektörlerde düşüş yaşandı. Enerji sektörüne yönelik yatırım tutarı yüzde 38.7 düşüşle 4.9 milyar liraya, üretimi, istihdamı ve ihracatıyla ekonominin lokomotifi olan imalat sanayiine yönelik yatırımlar yüzde 25.2 düşüşle 6 milyar dolayına geriledi. Toplamda zaten çok düşük bir paya sahip olan tarım sektörüne yönelik teşvik belgesi alınan yatırım tutarı da yüzde 38.4 düşüşle 129 milyon lirada kaldı.

Ana sektörlere göre teşvik belgesine bağlanan yatırım tutarı

	Teşvik belgesi (Adet)			Yatırım tutarı (Milyon TL)			İstihdam (Kişi)		
	2013	2014	Değ.(%)	2013	2014	Değ.(%)	2013	2014	Değ.(%)

ENERJİ	54	44	-18,5	7.976,2	4.888,3	-38,7	995	891	-10,5
HİZMETLER	358	305	-14,8	4.976,2	5.521,9	11,0	15.829	17.197	8,6
İMALAT	789	607	-23,1	8.050,0	6.019,9	-25,2	23.652	15.947	-32,6
MADENCİLİK	81	49	-39,5	2.488,0	530,0	-78,7	2.393	1.200	-49,9
TARIM	21	20	-4,8	209,9	129,3	-38,4	840	596	-29,0
TOPLAM	1303	1025	-21,3	23.700,4	17.089,4	-27,9	43.709	35.831	-18,0

Kaynak: Ekonomi Bakanlığı

EN YOKSUL 15 İLE YATIRIM YARI YARIYA AZALDI…

AKP'nin büyük iddialarla hazırladığı ve 19 Haziran 2012 itibariyle yürürlüğe giren yeni teşvik sisteminin "**yıldızı**" olacağı öne sürülen Ağrı, Ardahan, Batman, Bingöl, Bitlis, Diyarbakır, Hakkari, Iğdır, Kars, Mardin, Muş, Siirt, Şanlıurfa, Şırnak ve Van'ı kapsayan 6. Bölge'ye yönelik yatırımlar yarı yarıya azaldı. 6. Bölgeye yönelik sadece 122 yatırım için teşvik belgesi alınan ilk çeyrekte, kapsamdaki illerde yapılacak yatırımların tutarı yüzde 46 azalarak 1.2 milyar liraya geriledi. Geçen yıl ilk çeyrekte toplam yatırımların yüzde 9.1'ini alan bu bölgenin payı daha da düşerek yüzde 6'lara indi.

Teşvik sistemindeki 6. Bölge, aralarında derin gelişmişlik farkı bulunan coğrafi bölgeler içinde sosyo ekonomik düzeyi en düşük olan ve en fazla göç veren Doğu ve Güneydoğu'daki 15 ili kapsıyor. Ülkedeki siyasal istikrarsızlık, ekonomideki bozulma ve belirsizlikten de en fazla bu bölge etkileniyor. Bölgeler arası derin gelişmişlik farkları, terör de dahil birçok toplumsal sorunu beraberinde getiriyor.

EN HIZLI DÜŞÜŞ 2. BÖLGEDE

Yatırımlarda en hızlı düşüş ise Adana, Aydın, Bolu, Çanakkale, Denizli, Edirne, Isparta, Kayseri, Kırklareli, Konya, Sakarya, Tekirdağ ve Yalova'dan oluşan orta derecede gelişmiş illeri kapsayan 2. Bölgede yaşandı. Bu bölgeye yönelik yatırım tutarı yüzde 56 düşüşle 5.5 milyar liradan 2.5 milyara geriledi.

Teşviğe bağlanan yatırım tutarı Ankara, Antalya, Bursa, Eskişehir, İstanbul, İzmir, Kocaeli ve Muğla'dan oluşan en gelişmiş 8 ili kapsayan 1. Bölge'de yüzde 24 düşüşle 6 milyar liraya, Afyon, Amasya, Artvin, Bartın, Çorum, Düzce, Elazığ, Erzincan, Hatay, Kastamonu, Kırıkkale, Kırşehir, Kütahya, Malatya, Nevşehir, Rize ve Sivas'ı kapsayan 4. Bölge'de yüzde 26 düşüşle 1.8 milyara düştü. Buna karşılık yatırım tutarı Balıkesir, Bilecik, Burdur, Gaziantep, Karabük, Karaman, Manisa, Mersin, Samsun, Trabzon, Uşak, Zonguldak illerini kapsayan 3. Bölge'de yüzde 17.5 artışla 3.7 milyar, Adıyaman, Aksaray, Bayburt, Çankırı, Erzurum, Giresun, Gümüşhane, Kahramanmaraş, Kilis, Niğde, Ordu, Osmaniye, Sinop, Tokat, Tunceli ve Yozgat'ın yer aldığı 5. Bölge'de yüzde 25 artışla 1.8 milyar lira oldu.

Dönemin Ekonomi Bakanı **Zafer Çağlayan**'ın teşvik sisteminin yıldızı olacağı ve yatırım patlaması yaşayacağını iddia ettiği 6. Bölgenin payı daha da düşerken, en büyük payı alan en gelişmiş 8 ili kapsayan 1.bölgenin payı daha da büyüyerek yüzde 35'i aştı. Buna göre gelişmişlik düzeyinde diğer 73 ilin kat kat ilerisinde bulunan 8 il, ülkedeki tüm yatırımların üçte birden fazlasını alıyor. Başka deyişle en gelişmiş 8 ili kapsayan 1. Bölge, yeni teşvik sisteminin de yıldızı olmaya devam ediyor.

Teşvik belgesine bağlanan yatırımların bölgelere göre dağılımı

	Teşvik belgesi (Adet)			**Yatırım tutarı (Milyon TL)**			**İstihdam (Kişi)**		
	2013	2014	Değ.(%)	2013	2014	Değ.(%)	2013	2014	Değ.(%)
1. BÖLGE	476	389	-18,3	7.934,1	6.039,4	-23,9	16.644	14.953	-10,2
2.BÖLGE	210	171	-18,6	5.542,0	2.451,2	-55,8	6.866	5.026	-26,8

3. BÖLGE	180	148	-17,8	3.157,6	3.711,4	17,5	4.889	5.262	7,6
4.BÖLGE	135	100	-25,9	2.373,8	1.757,7	-26,0	4.421	2.543	-42,5
5. BÖLGE	133	92	-30,8	1.446,5	1.809,2	25,1	3.706	2.734	-26,2
6.BÖLGE	161	122	-24,2	2.161,4	1.172,4	-45,8	6.922	5.313	-23,2
MUHTELİF B.	8	3	-62,5	1.084,9	148,1	-86,4	261	0	-100,0
TOPLAM	**1.303**	**1.025**	**-21,3**	**23.700,4**	**17.089,4**	**-27,9**	**43.709**	**35.831**	**-18,0**

GERÇEKLEŞEN YATIRIMLARDA SERT DÜŞÜŞ…

Teşvikli yatırım verileri önümüzdeki dönemde gerçekleştirilecek yatırım projelerine ilişkin durumu gösteriyor. Teşvik belgesine bağlanan yatırım tutarındaki azalma, ülkedeki "**yatırım eğilimi**"ndeki kırılmaya işaret ederken, TÜİK'in geçen hafta açıkladığı GSYH büyüme verileri ise ilk çeyrekte "gerçekleşen" yatırımlardaki sert düşüşü ortaya koyuyor.

GSYH verilerine göre yılın ilk üç ayında özellikle özel sektörün yatırımlarında ciddi bir kan kaybı yaşandı. İlk çeyrekte yüzde 4.1 büyüyen kamu gayri safi sabit sermaye oluşumu genel büyümeye 0.2 puan katkı yaparken, özel sektörün gayri safi sabit sermaye oluşumu yüzde 1.3 gerileyerek genel büyüme oranını 0.3 puan düşürdü. Kamu ve özel sektörün gayri safi sabit sermaye oluşumları ile stok değişimlerinin toplamından oluşan yatırımlar kalemi, geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 5.6 küçüldü. Bu da genel büyüme oranına "eksi" 1.3 puan olarak yansıdı. Başka deyişle yatırımlardaki gerileme genel büyüme oranını bu kadar düşürdü.

Harcamalar Yöntemiyle GSYH (1998 fiyatlarıyla)

	Pay (%)	Değ. (%)	Katkı (Puan)
Yerleşik Hane halklarının Tüketimi	70,0	2,8	2,0
Devletin Nihai Tüketim Harcamaları	10,3	8,6	0,9
Maaş, Ücret	5,1	4,4	0,2
Mal ve Hizmet Alımları	5,1	12,7	0,7
YATIRIMLAR	**23,4**	**-5,6**	**-1,3**
-Gayri Safi Sabit Sermaye Oluşumu	25,5	-0,5	-0,1
Kamu Sektörü	4,0	4,1	0,2
Makine- Teçhizat	0,5	-3,6	0,0
İnşaat	3,5	5,1	0,2
Özel Sektör	21,5	-1,3	-0,3
Makine- Teçhizat	14,7	-4,7	-0,7
İnşaat	6,8	5,9	0,4
-Stok Değişmeleri	-2,1	56,9	-1,2
Mal ve Hizmet İhracatı	26,0	11,4	3,0
Mal ve Hizmet İthalatı (-)	29,6	0,8	0,2
GAYRİ SAFİ YURTİÇİ HASILA	**100,0**	**4,3**	**4,3**

YATIRIM İKLİMİ İÇİN SİYASAL VE EKONOMİK İSTİKRAR ŞART…

AKP'nin Türkiye ekonomisini aşırı bağımlı yaptığı dış kaynak artık gelmez olunca, dövizde sıçrama yaşanmış, sermaye kaçışının önünü kesmek için şok faiz artırımına gidilmişti. Ekonomide hakim olan yüksek kur-yüksek faiz koşulları devam ediyor. 17 Aralık operasyonları ile AKP'nin yolsuzluklarının ortaya saçılması siyasette istikrarsızlık algısını büyüttü. Tayyip Erdoğan, kendi tabanını ajite edip, muhalif sesleri sert polisiye yöntemlerle bastırma ve ülkeyi kutuplaştırarak iktidarını sürdürme yolunu tercih etti. Şimdi de Cumhurbaşkanlığı koltuğuna oturmak istiyor. Seçimde desteğini alabilmek için terör örgütüne ödünler vermeye hazırlanıyor. Öte yandan AKP'nin Suriye yönetimini devirmek için aktif destek verdiği şeriatçı dış terör grupları artık doğrudan ülkemizi hedef almaya başladı. Bu iktidar içte ve dışta güveni tüketti. Türkiye, ülke riski en yüksek ülkelerin başında geliyor. Ekonomi, iç siyasette ve dış politikada artan belirsizlik ve güven kaybı, yerli ve yabancı

yatırımcının yatırım eğilimini baskılıyor. Kağıt üzerinde getirilen yatırım teşvikleri, ülkede siyasi ve makro ekonomik istikrar olmadığı için bir işe yaramıyor.

Resmi verilere göre 3 milyona yaklaşan, gerçekte 5 milyonu aşan işsizler ordusu bulunan Türkiye'nin istihdam yaratmak, üretim ve tüketim dengesini kurabilmek, kalkınmak ve ilerlemek için şiddetle yatırıma ihtiyacı bulunuyor. Genel yatırım açığı ve bölgeler arası gelişmişlik uçurumu devam eden Türkiye, şimdi adeta çölleşme sürecine girmiş bulunuyor. **Ciddi boyutlardaki işsizlik sorununun çözümü için de hayati önem taşıyan yatırımlar cephesindeki bu kan kaybının Türkiye'ye faturası büyük olacaktır**.

Yatırımcılar, ancak demokratik teamüllerin işlediği, hukuk devleti esaslarının geçerli olduğu, mevzuatı oturmuş, keyfi uygulamaların, rüşvet, yolsuzluk ve iltimasın olmadığı bir ülkede önünü görür ve çekinmeden yatırım yapar.

Yatırım ikliminin oluşturulabilmesi için öncelikle siyasal ve makroekonomik istikrarın sağlanması, ülkenin rejimine, yönetimine ve geleceğine güvenin ve inancın sağlanması gerekiyor. Türkiye'nin, iç siyaset, dış politika ve ekonomide istikrara, insanların geleceğe güvenle bakacağı, yatırımcının önünü görebileceği bir ortama, bu koşulları tesis ederek "yatırım iklimi" yaratacak bir iktidara ihtiyacı bulunuyor.